

شرکت کارگران ایرانی

در جنگ داخلی روسیه

نوشته . و . ن . پلاستون

ترجمه : ف. ک. گیلانی

مهاجرت توده عظیم دهقانان و پیشه وران ایرانی از هستی ساقط شده به روسیه هم

از اواخر قرن نوزده و اوایل قرن بیستم آغاز شده بود.

در طی سالهای متوالی ده هزار نفر از مرز روسیه و ایران رد می شدند.

برخی از سالها، تعداد مهاجرین ایرانی از ۲۰۰ هزار نفر نیز می گذشت.

سر سطر → کارگران ایرانی به مناسبت تسلیم در برابر شرایط تحمیلی صاحبان موسسات صنعتی،

فعالیت سندیکاهاى محلی را بسیار دشوار می ساختند. بلشویک ها برای فعالیت

در میان کارگران ایرانی سخت می کوشیدند، و در عین حال به پرورش احساسات

انترنالیستی کارگران محلی نسبت به کارگران مهاجر ایرانی توجه خاصی داشتند.

به این مناسبت در سال ۱۹۰۵ در شهر باکو در کنار سازمان سوسیال دموکرات

"همت" که در میان ساکنان محلی مسلمان تبلیغ می کرد، حوزه حزب سوسیال

دموکرات ایران به نام "اجتماعیون عامیون" (مجاهد) سازمان یافت.

بدین ترتیب سنت پا برجای مبارزه مشترک انقلابی ملت های ایران و روسیه

پایه گذاری شد. اگرچه در سالهای عقب نشینی موقت انقلاب فعالیت نخستین

گروه های سوسیالیست ایرانی تقریباً متوقف شد، ولی شرایط عینی ادامه مبارزه

و فعالیت آنان به قوت خود باقی ماند. کارمدام سیاسی و سازمانی بلشویک های

باکو و عناصر پیشروی ایرانی در میان کارگران مهاجر بتدریج به ثمر می رسید.

در سالهای جنگ اول جهانی، تعداد اعتصابات که کارگران ایرانی در آن ها

با خواست های مشخص خود شرکت می کردند، افزایش یافت. تنها در ماه

مه ۱۹۱۴، باربران ایرانی بندر همراه کارگران دستگاه های حفاری دوبار

دست به اعتصاب زدند. در این دو اعتصاب بیش از ۲۰۰ نفر شرکت داشتند.

اعتصاب کنندگان خواست های خود را در مقابل پیمانکاران مطرح نمودند.

افزایش نزد و بهبود شرایط مسکن و معاش از جمله خواست های مطرح شده بود.

در سال ۱۹۱۶ در باکو کارگران ایرانی، با شرکت مستقیم بلشویک های محلی سازمان

سوسیال دموکرات "عدالت" را تشکیل دادند. "عدالت" که در آغاز یک گروه سوسیال

⑩ در این کتاب سوسیال دموکرات و مجاهدین که در زمان کودتای ۱۹۰۵ در باکو

برقدهای مردم و حقوق در زمان ستادک بود، در آن دوره نگاه کنی

C.E. La Social-Démocratique en Iran,

Flourens, ۱۹۶۹. (دوستان)

دموکرات بود؛ در کنفرانس موسسان که در ماه مه ۱۹۱۷ در شهر باکو تشکیل شد،

شکل حزب ^م ~~بخود~~ گرفت. این کنفرانس برنامه حزب را به تصویب رسانده و کمیته مرکزی ای

مراستو

را که آ. غفارزاده م. لطفی م. علیخانف م. بابا و دیگران از اعضا آن

بودند انتخاب کرد. آ. غفارزاده که بدبیری حزب انتخاب شده بود، در عین حال

سردبیری روزنامه هفتگی ارگان حزب را به نام عدالت ^م ~~پیروز~~ بعهدہ داشت. این

روزنامه ^م ~~بر~~ زبانهای فارسی و آذربایجانی منتشر میشد. (۴)

در باکو و حوالی آن حوزه های حزبی و میتینگ ها و تظاهرات سازمان داده می

شد. فعالیت حزبی در دورد و جهت انجام می گرفت.

(۱) بسیج مهاجران ایرانی برای مبارزه بخاطر استقرار حکومت شوروی در آذربایجان

(۲) بسط و توسعه تهیج و تبلیغ در ایران.

فعالیت حزب عدالت در باکو در رابطه نزدیک با کمیته ~~باکوی~~ حزب کمونیست روسیه

(بلشویک) انجام می گرفت. سازمان باکوی حزب کمونیست روسیه (بلشویک) و

عدالت و همت در واقع سازمان واحدی بودند که بخاطر فعالیت در میان

زحمتکشان ملیتهای مختلف ظاهرا به شکل سازمانهای جداگانه عمل می کردند.

این سازمانها تحت رهبری بلا واسطه دفتر (بورو) باکوی کمیته حزب کمونیست روسیه

(بلشویک) ناحیه قفقاز فعالیت می کردند. کمیته مذکور، بفاصله زمانهای معین در

باره اشکال و روشهای فعالیت سازمانهای همت و عدالت بحث کرده و نظر میداد.

پس از انقلاب فوریه، علاوه بر حزب عدالت، دو سازمان سیاسی دیگر - حزب

دموکرات ایران و حزب استقلال ایران - نیز در باکو فعالیت می کردند. تجار،

مغازه داران، کارکنان کنسولگریهای ایران، در باکو، پتروسکف، دربند و شهرهای

ماورای قفقاز عضو این ~~سازمانها~~ بودند. حتی گرکانی، نویسنده ایرانی که دارای

سازمانها

در شهر باکو

گرایشهای بورژوائی است، می نویسد، در مقایسه با این دو حزب ضعیف که عده

قلیلی عضو داشتند، حزب عدالت، موقعیت ممتاز و برجسته ای داشت (۶)

تفاوت طبقاتی در میان مهاجرین ایرانی بطور واضح مشاهده می شد.

مبارزه گروههای سیاسی، در بسیاری از موارد، پرخورد های مسلحانه و قتل رساندن

فعالین حزب عدالت بدست ضد انقلابیون می انجامید. مثلاً این خبرامضای

۴. یوسف عضو کمیته موقت انقلابی، در روزنامه باکو چاپ شد: "در شب

۵ فوریه در دوراهی کیشلی قیشلی قربان صادق زاده عضو کمیته

محلی حزب سوسیال دموکرات ایران (عدالت) بطور وحشیانه بقتل رسید. ^{ای}

قتل رفیقمان بدست مرتجعین با تصمیم اخیر شورای کارگران (رفیق صادق زاده

یکی از فعالین این شورا بود) درباره نحوه کارکنسولگریها رابطه مستقیم دارد.

همه میدانند که شورای کارگران تصمیم گرفته است اداره کنسولگریها را که تنها به

امور تجار محترک پرداخته و به سرنوشت کارگران و کشته شدن صدها آنان بی

اعتنا می باشد. به یک هیئت ۳۸ نفری منتخب شورا واگذار کند.

ما از همه اتباع ایرانی دعوت می کنیم ~~که بطبق~~ تصمیم کمیته انقلاب

موقت برای احترام بخاطر این رفیق که در حین مأموریت جان خود را از دست

داده است دست از کار بکشند. ای ستم دیدگان، ای دوستاران آزادی و برابری،

همه به ده کیشلی آمده، در مراسم تشیع جنازه این رفیق شرکت کنید، تاب دین

وسيله بهمه دشمنان جنیایت کار و قاتل ملت ثابت شود که هیچ نیروی قادر نیست

حرکت آزادی بخش مردم را متوقف سازد." (۱)

سازمانهای حزب "عدالت"، تحت رهبری حزب کمونیست روسیه (بلشویک)،

در تمامی اقدامات سیاسی بلشویکها شرکت می جستند. ۱۰. ای. میکویان

می نویسد: "هم از سال ۱۹۱۸ ^{هات} قاضی آقایی (یکی از رهبران "عدالت" و. و. پ)

و سازمان او با ما همکاری داشتند." (۶)

در ۲۷ ژوئیه ۱۹۱۸، هنگامی که نیروهای ترکیه به باکو حمله ور شد، ~~ند~~

حزب عدالت و کمیته مرکزی همت تصمیم گرفتند که اعضا خود را در گروههای

مسلح کارگری برای دفاع از شهر بسیج کنند. (۱۰)

یوسف زاده

ژوئیه

پس از تسخیر شهر بوسیله نیروهای اشغالگر، بیش از نیمی از اعضای کمیته مرکزی عدالت توقیف و بقتل رسیدند. رئیس حزب، غفارزاده، که کمیته مرکزی او را برای سازمان دادن و برقراری ارتباط با چریکها به گیلان فرستاده بود، توسط ضد انقلابیون بقتل رسید.

در آغاز نوامبر ۱۹۱۸، پس از آنکه نیروهای ترکیه مناطق آذربایجان را تخلیه کردند، باکو در تاریخ ۱۷ نوامبر توسط نیروهای انگلیسی اشغال شد. دولت ارتجاعی آذربایجان که در راس آن خوی سکی قرار داشت و قوای انگلستان را به باکو فرا خوانده بود، سعی داشت تا به هر وسیله از فعالیت سازمانهای بلشویکی جلوگیری نماید. اما کمیته حزب کمونیست روسیه (بلشویک)، "همت" و "عدالت" مخفیانه به فعالیت خود ادامه میدادند.

در ماه مارس ۱۹۱۹، هنگامی که مساواتیها در باکو حکومت می کردند، کنفرانس عدالت مخفیانه در شهر باکو برقرار شد و کمیته مرکزی جدید را انتخاب کرد. در تشکیل این کنفرانس فعالینی که از درون مهاجرین برخاسته بودند، نقش بسیار مهمی ایفا نمودند. ای. آ. ای. میکویان می نویسد: "از رهبران عدالت من سه نفر از کارگران با استعداد را بخوبی به یاد دارم (مقصود برادران آقا یوسف هستند). و پ. این برادران با آنکه دارای تحصیلات نبودند، بطور طبیعی خواص رهبران قابل را داشتند. آنان از تجربه سیاسی برخوردار و با تمام وجود به کمونیسم وفادار و باید بگویم با تعصب بیش از اندازه به افکار حزب پایبند بودند. آنان در تمام جلسات شرکت می جستند و با کمونیستها همکاری می کردند. رهبران عدالت در کنفرانس حزب که در ماه مارس ۱۹۱۹ در باکو تشکیل شد شرکت جستند. در ملاقات نمایندگان بلشویک باکو (کمیته ح. ک. ر. (بلشویک) "همت" و "عدالت") ب. آقا یوسف سخنرانی کرد. او خطاب به نمایندگان گفت که کارگران ایرانی از تمامی اقدامات کمیته بلشویک حمایت کرده و با کارگران روس وارمنی همراه خواهند بود.

در همین موقع، رابطه حزب عدالت با انترناسیونال کمونیست برقرار شد. حسین اوف، نماینده حزب کمونیست ایران (بخش دفتر مرکزی ملل شرق) در نخستین کنگره کمینترن شرکت جست. ۱۲

در جریان سال ۱۹۱۹، فعالین حزب عدالت با بلشویکها از نزدیک همکاری داشتند. در جلسه کنفرانس کارگری باکو که در ۴ مه ۱۹۱۹ تشکیل شد آقا یوسف

در میان کارگران و کارمندان شرکتها و ادارات دولتی و خصوصی باکو و در میان کارگران و کارمندان شرکتها و ادارات دولتی و خصوصی باکو و در میان کارگران و کارمندان شرکتها و ادارات دولتی و خصوصی باکو

بعضویت هیئت مدیره کنفرانس انتخاب شد . او پس از چند روز همراه گروه مسلح کمونیستهای ایرانی بمنظور کمک بقیام مردمی مغان رهسپار لنکران گشت و با گروه خود بصوف " ارتش سرخ مغان " پیوست . ^(۱۳) این گروه بعدها به تصمیم کمیته مرکزی حزب " عدالت " مامور شد که برای کمک به جنبش چریکی کمزهربری کوچک خان انکشاف یافته بود به گیلان برود . ^(۱۴) ولی در ژوئیه ۱۹۱۹ جمهوری مغان سرکوب شد و تنها عده قلیلی از کمونیستهای ایرانی موفق شدند که به باکو بازگردند . ^(۱۵)

در نخستین کنگره حزبه کمونیست آذربایجان که در روزهای ۱۱ و ۱۲ فوریه ۱۹۲۰ برقرار شد ، ده نماینده از حزب " عدالت " شرکت داشتند . کامران آقا زاده (یکی از برادران آقا زاده) بعضویت کمیته مرکزی حزب کمونیست آذربایجان (بلشویک) انتخاب شد . کنگره در باره یکی شدن و ورود همه سازمانهای کمونیستی آذربایجان به حزب کمونیست آذربایجان (بلشویک) تصمیم گرفت . اما حزب " عدالت " بویژه حوزه های پائین آن ، تا اواسط سال ۱۹۲۰ ، چون سازمان مستقل کمونیستهای ایران باقی ماند . ^(۱۶)

عده ای از کمونیستهای ایرانی ، هنگام اشغال باکو توسط نیروهای ترکیه ، همراه بلشویکها به آستراخان رفتند و به سازمان کمونیستی (مسلمان) آستراخان پیوستند . بنا به تصمیم این سازمان " حوزه کمونیستهای ایرانی " مرکب از ۱۸ نفر تشکیل شد . اعضا " عدالت " در فعالیتهای تبلیغاتی و تهیجی شرکت می جستند ؛ و ~~آن~~ بعنوان مبلغ به ~~دوایر سیاسی ارتش سرخ~~ - که در آن انترناسیونالیستهای ایرانی بودند - فرستاده می شدند . ^(۱۷)

دائرة سیاسی

در تاریخ ۲ ژانویه ۱۹۱۹ ، نخستین کنگره اتباع و اسیران جنگی ترکیه ^(۱۸) برای بوجود آوردن حوزه کمونیستی ~~ترکیه~~ تشکیل شد . در این کنگره ۱۴ تن از نمایندگان کمونیست های ایران و قفقاز شرکت داشتند . در دومین جلسه کنگره به پیشنهاد ^(۱۹) نیرمانف تصمیم گرفته شد " که برای ~~تشکیل~~ تشکیل کلاسهای تبلیغ و بسیج و انتشار روزنامه ارگان اسرای ترک با همکاری حوزه ایرانیان اقدام شود . . .

این کلاسها می بایست مبلغین ترك و ایرانی را آماده سازد که نخست بققاز و سپس به ترکیه و ایران فرستاده شوند . " (۱۸) کمونیستهای ایرانی به پخش افکار مارکسیستی در میان زحمتکشان ترکیه نیز کمک می کردند .

عبارت مبارزه

کمیته مرکزی عدالت " در ژانویه ۱۹۲۰، سلطان زاده، علیخانف و فتح اللایف را، که از فعالین آن سازمان بودند، به تاشکند فرستاد . اینان پس از تشکیل کمیته تشکیلاتی "عدالت" به تبلیغ و بسیج ایرانیان مهاجر در ترکستان مشغول شدند . در ۳۰ ژانویه ۱۹۲۰، کمیته تشکیلاتی "بیانیه حزب کمونیست ایران" عدالت " را خطاب به زحمتکشان ایران " منتشر ساخت و در بیانیه گفته شده است: "حزب کمونیست ایران" "عدالت" پرچم مبارزه قاطعانه علیه همه دشمنان زحمتکشان ایران را برافراشته است انقلاب اکتبر روسیه امکانات وافق تازه ای را در برابر ما گشوده است . حزب کمونیست ایران (عدالت) با کمک کارگران و دهقانان روس که دوستان واقعی زحمتکشان ایران می باشند، با دشمنان زحمتکشان تا آخرین قطره خون خود مبارزه خواهد کرد . رفقای کارگر و دهقان ایران، برای آزادی توده های ستمکش و اسیر ایران از دست ستمگران خارجی، زیر پرچم مبارزه انقلابی متحد شوید . مرگ بر غارتگران خارجی! زنده باد ایران آزاد! زنده باد حزب کمونیست ایران! عدالت " (۱۹)

کمیته تشکیلاتی عدالت در شورای بین المللی تبلیغات (C. I. T.) که به تصمیم کمیسیون امور ترکستان هیئت اجرائیه شوروی (B. U. K.) تشکیل شده بود، نماینده داشت . عالیترین مرجع شورای بین المللی تبلیغات پلنوم بود و که حزب "عدالت" در آن دو نماینده داشت .

حزب جلسات، میتینگ ها، سخنرانیها و کنفرانس ها تشکیل میداد، و نمایندگان خود را به سمرقند، عشق آباد، مرکوشک، کراسنودسک و شهرهای دیگری فرستاد تا عناصر پیشرو مهاجرین را بیه حزب جلب کند . (۲۱)

نخستین کنفرانس ایالتی حزب "عدالت" به نمایندگی از طرف ۵۶۳۰ عضو حزب، در تاریخ ۲۰ مارس ۱۹۲۰ تشکیل شد (۲۲) و ای . نین به ریاست افتخاری این کنفرانس انتخاب شد . کنفرانس درباره گزارش سلطانزاده زیر عنوان "دولت شاه و دورنمای انقلاب اجتماعی در ایران" و ~~و گزارش~~ "درباره مسئله جنگ" و گزارش علیخانوف "تاکتیک ما در ایران" بحث کرده و تزه های مربوطه را به تصویب رساند . در تزهائی که از گزارش علیخانوف تصویب شد (۲۳) وضع اجتماعی و اقتصادی ایران به طور خلاصه تشریح شده و به ویژه گیهای فعالیت حزبی در میان مردم

درباره

اهمیت مسئله ملی و لزوم مبارزه با شوینیس (تعصیب ملی) برای نخستین بار
 در اسناد حزب عدالت مورد توجه قرار می گرفت . قطعنامه حزب اعضا را موظف
 می ساخت تا دائما به زحمتکشان توضیح دهند که یگانه " دشمن آنان ۰۰۰۰۰ اربابان
 و سرمایه داران بوده و اینان را تنها با مبارزه متفق و متحد کارگران همه کشورها و
 ملل می توان از بین برد "

پس از کنفرانس سازمانهای حزب " عدالت " فعالیت عظیم سیاسی را آغاز
 کردند . در تاشکند سه کمیته محلی و یک کمیته شهری سازمان داده شده در
 ماه مارس ۱۹۲۰ سازمان عدالت در سمرقند دارای ۳۱۰ عضو بود . در ماه
 آوریل همان سال سازمانهای حزبی در شهرهای ~~کلی~~ کرخ ، ترمس ، قزل آزارات ،
 و سی رچیه (هفت رودم) تشکیل شد .
 به کار ~~آموزشی~~ آموزشی توجه خاص میشد . به ابتکار کمیته های محلی " عدالت " مدرسه
 زبان روسی برای ایرانیان افتتاح شد . ^(۲۶) صد ایرانی که از طرف شورای تبلیغات
 بین المللی فرستاده شده بودند در مدرسه تعلیم دهندگان نظامی عشق آباد
 تحصیل می کردند . " برنامه های کلاسهای تربیت کادر آژیتاسیون برای شرقی ها " .
 که اکثر شرکت کنندگان آنها اعضا حزب عدالت تشکیل میدادند ، دایر بود ^(۲۸) .
 از ۲۵ نفر که در این کلاسها دوره دیدند ۱۶ نفر برای فعالیت در ایران در اختیار
 دفتر (بورو) قفقاز قرار گرفتند ^(۲۹) . و به باکو فرستاده شدند ~~و در~~

در سالهای ۱۹۱۹-۱۹۲۰ در سازمان دادن و آماده ساختن کادرهای حزبی

حیدر خان عمواغلی (تازی وردیف) انقلابی حرفه ای ایرانی نقش بسیار مهمی داشت .
 یکی از روزنامه های تاشکند در باره او می نویسد : " نماینده کمونیستهای ایران عضو
 انترناسیونال سوم و شورای مسکو ، شخصی که در محافل سیاسی رجب بمبی معروف
 است و در انقلاب مشروطه ایران سالهای ۱۹۰۸-۱۹۰۸ و سرنگونی شاه نقش
 مهمی ایفا کرده ، در حال حاضر در تاشکند است .

رجب بمبی در مسجد ایرانیان سخنرانی کرد . او در سخنرانی خود اهمیت
 حکومت شوروی در مبارزه برای احقاق حقوق ستم دیدگان اشاره نموده و از مردم
 خواست که برای کمک به حکومت شوروی و آزادی کارگران و دهقانان ایرانی به مبارزه
 برخیزند . . . سخنگو حضار را بعضویت در حزب عدالت - بیان کننده اراده
 زحمتکشان ایران - دعوت نمود . پس از سخنرانی حیدر ، ۴۵ نفر در حزب

نام نویسی کردند . " ۳۲ "

سازمان "عدالت" که در آذربایجان شمالی و ترکستان فعالیت داشت تا ژوئن ۱۹۲۰ در رابطه نزدیک با سازمانهای محلی حزب کمونیست روسیه (بلشویک) کار میکرد . به افراد فعال حزب "عدالت" که در کردستان فعالیت می کردند دستور داده شده بود که در تمام مسائل مربوط به فعالیت حزبی "اساسنامه حزب کمونیست روسیه (بلشویک) را ملاک عمل خود قرار دهند" . در این سند قویا توصیه شده بود که باید همه کوشش ممکن بکار رود تا فعالیت حزبی در یگانگی کامل با سازمانهای محلی حزب کمونیست روسیه انجام گیرد . زیرا بین سازمان "عدالت" و حزب کمونیست روسیه اختلاف اساسی یا برنامه ای وجود نمی تواند داشته باشد و ندارد . " اعضای "عدالت" بایست در جلسات محلی حزب کمونیست روسیه (بلشویک) و اقدامات آن که توسط سازمانهای دولتی و حزبی شوروی اجرا میشد - شرکت کنند . " ۳۳

یکی از ویژگیهای ~~سازمان~~ سالهای ۱۹۲۰ - ۱۹۱۹ پیدایش

تعداد زیادی شوراهای اتباع ایرانی است . این شوراها ایرانیان را در مقیاس شهرها متحد میساخت . چنین شوراهائی در تاشکند ، اورنبورگ ، سمرقند ، مسکو و ساراتف وجود داشت . رهبری "شورای" ترکستان را تجار ایرانی در دست گرفته بودند . کمیته ایالتی "عدالت" از کمیسیون ترکستان خواست که "شوراهای اتباع ایرانی در ترکستان بسته شود . زیرا این شوراها نه تنها برای کارگران کاری انجام نمی دهند بلکه در دست بورژواهای ایرانی به آلت سوءاستفاده و پیشبرد سیاست آنگلو فیل در میان کارگران تبدیل شده است" ۳۵ اما بخشی از شوراها زیر نفوذ کمونیستهای ایرانی بود . کمونیستها فقیرترین اقشار مهاجر ایرانی را در این شهرها متحد ساخته و در داخل شوراها حوزه های کمونیستی بوجود می آوردند .

کمونیستهای ایران با دفتر (بورو) مرکزی سازمان کمونیستهای مشرق که در دسامبر ۱۹۱۸ در مسکو تشکیل شده بود - فعالانه همکاری می کردند ۳۷

این دفتر توانست در مدت کوتاهی (ژانویه ۱۹۱۹ - دسامبر ۱۹۱۸)

بکمک کمونیستهای ایران تعداد زیادی بیانیه و جزوه برای پخش در ایران و در میان مهاجرین منتشر سازد . بیانیه (خطاب به زحمتکشان مسلمان روسیه و مشرق)

در رهبر

بزیان فارسی، در بیش از صد هزار نسخه منتشر شد. ^(۳۸) در ماههای بعد، جزوه های؛
" الغای صلح برست " تزار، کشیش، و کولاک " قانون اساسی جمهوری فدراتیو
سوسیالیستی شوروی روسیه " بزیان فارسی منتشر شد. ^(۳۹) دفتر مرکزی تعداد
زیادی بیانیه و جزوه نیز بزیان آذربایجان منتشر ساخت. ^(۴۰) اعضای عدالت
جزوه " خطاب به جوانان زحمتکش مشرق را بزیان فارسی منتشر ساختند. ^(۴۱)
در سال ۱۹۱۹، در مسکو، علاوه بر سازمان کمونیست " عدالت "، حوزه حزب
" اجتماعیون عامیون " (سوسیال دموکرات) نیز برهبری حیدرخان فعالیت می کرد.

اعضای این سازمان در تاریخ ۱۰ آوریل ۱۹۱۹، با شرکت نمایندگان گروه های
کمونیست سامارا، آستراخان، و کارگران راه آهن بریانسک و نمایندگان انترناسیونالیستهای
ایرانی در ارتش سرخ و نمایندگان " شورای اتباع ایران " در مسکو میتینگی برقرار
ساختند. حیدرخان در سخنرانی خود، حمله به نمایندگی شوروی را که در نوامبر
۱۹۱۸، به تحریک مامورین انگلیسی در تهران انجام گرفته بود، شدیداً محکم کرد.
او اعلام نمود که ایرانیان مقیم روسیه شوروی، " از هر دسته ای که باشند (سوسیالیست
یا بورژوا)، در برابر این عمل نمی توانند سکوت اختیار کنند. " او گفت: " روسیه
شوروی تنها امید ایرانیان در مبارزه برای آزادی است. روسیه شوروی از نخستین
روزهای اکتبر به ایرانیان نشان داده است که آزادی، زندگی نوین و رهائی از زنجیرهای
غارتگران خارجی را برای شرق باارمغان می آورد " در پایان میتینگ به پیشنهاد
حیدرخان قطعنامه آماده شده از طرف حوزه حزب " اجتماعیون عامیون " به
تصویب رسید. در این قطعنامه آمده است که: " ایرانیان مقیم روسیه، روسیه
شوروی را چنان مرکزی میدانند که ایرانیان، صرف نظر از اختلافات مسلکی، باید
در مبارزه خود علیه ستمگران خارجی و داخلی از آن سرمشق و نیرو بگیرند. و به
همین مناسبت، ایرانیان را صرف نظر از تعلق به طبقات و احزاب مختلف، به
شرکت و مبارزه دعوت می کنند. مبارزه ای که سازمان های انقلابی در داخل
ایران، با وجود ترور، آغاز کرده اند. " ^(۴۲)

لازم به تذکر است که حزب " اجتماعیون عامیون " هم از زمان انقلاب مشروطه
۱۹۱۱ - ۱۹۰۵ از تاکتیک ترور فردی به مقیاس وسیع استفاده می کرد. ^(۴۳)
حیدرخان در سخنرانی خود از فعالیت کمیته مجازات، که در سال ۱۹۱۸ در مدت
۱۸ روز عملیات تروریستی متعددی را علیه محافل ارتجاعی ایران انجام داده بود،
پشتیبانی کرد. حیدرخان گفت که این سازمان ارگان اجرائی حزب

بسیار است.

اجتماعیون عامیون " است . (۴۳) موضع حیدرخان در این مسئله قانع کننده ~~بنظر~~ نمی آید .

حوزه های کمونیستهای ایران در شهرهای اودسا ، کیف ، رستف روی دن ،
 و ولادی قفقاز وجود داشت . (۴۴) در فوریه ۱۹۱۹ ، تحت نظر کمیته مرکزی حزب
 کمونیست اوکراین ، گروه مسلمان " همت " در آن منطقه مستقر شد . این گروه میان
 کارگران ایرانی و آذربایجانی معادن ذغال سنگ دنباس تبلیغ و فعالیت می کرد . (۴۵)
 در سال ۱۹۲۰ ، دفتر (بورو) مرکزی سازمانهای کمونیستی ملل شرق و دفتر
 (بورو) سازمانهای کمونیست ایرانیان ، نمایندگان تام الاختیار خود را برای جلب
 کارگران مهاجر به شهرهای خارکف ، پلتاوا ، رما ، کرمنچوگ ، آرماویر ، گروزنی ، عشق آباد
 پتروگراد ، مسکو و دیگر شهرها فرستادند . (۴۶)

گروه های مسلح انترناسیونالیستی کارگران مهاجر ایرانی در جنگهای ترکستان ،
 قفقاز ، سواحل ولگا و روسیه مرکزی ، که بخاطر استمرار حکومت شوروی درگیر میشد - فعالانه
 شرکت می جستند . قلیق اوغلی ، کارگر ایرانی عضو حزب کمونیست روسیه بلشویک به
 هنگام شورش ضد انقلابیون در کوکند ، از کارگران فقیر شهر گروه مسلحی تشکیل داد
 و مدت ۱۶ روز از قلعه آن شهر دفاع نمود . (۴۷) گروهی از کمونیستهای ایرانی برهبری
 ب . آ . آقایی (عضو کمیته مرکزی عدالت) در گروه مسلح معروف به گروه پولادین در
 ماوراء قفقاز علیه دنکین می جنگید . (۴۸) گروه انترناسیونالیستی ایرانیان " و گروه
 سوارا ایرانیان " در جبهه ترکستان ، علیه اشغالگران انگلیسی و با ~~بانی~~ چی ها می جنگیدند . (۴۹)

3 سازمان

نظام

سپه

مدیریت

تبار

حیدرخان در نامه ~~در تاریخ ۱۲ فوریه ۱۹۲۰~~ به دفتر (بورو) مرکزی
 سازمانهای کمونیستی ملل شرق نوشته است که او هنگام اقامتش در سامارا با
 م . و . فرونزه درباره تشکیل هنگ ایرانیان در ترکستان صحبت کرده است این
 هنگ می بایست به قسمتهای منظم ارتش سرخ در مبارزه با اشغالگران و ضد انقلاب
 کمک نماید . بنا بر گفته حیدرخان م . و . فرونزه با تشکیل گروههای انترناسیونالیستی
 از ایرانیان " موافقت کامل " نشان داده بود . (۵۰)

در تاریخ ۲۵ آوریل ۱۹۲۰ ، دستور شماره ۱۸۷ جبهه ترکستان ، گروه مسلح مستقل
 انترناسیونالیستهای ایران تشکیل شد . (۵۱) هدایت امین بیگی ، دبیر حوزه حزب
 کمونیست ایران و شرکت کننده در انقلاب اکتبر در پتروگراد ، در جنگ با گارد های
 سفید در آستراخان با قهرمانی جان سپرد . کمیته ایالتی حزب کمونیست روسیه

(بلشویک) در قفقاز، به مناسبت خدمات ویژه امین بیگی ^{بیگی؟} ~~با~~ انقلاب، تصمیم گرفت
 که برای خانواده او مستمری مقرر شود. ۵۲

بدین ترتیب عناصر پیشروی پرولتاریای ایران در روسیه سهم خود را در
 دفاع از دست آوردهای اکتبر اداء کرده و طی این سالها به کمک برادران
 طبقاتی روس خود، سازمان سیاسی طبقاتی ویژه ~~خویش~~ یعنی، حزب
 کمونیست ایران (عدالت) را بوجود آورد. • این حزب در مبارزه آزادی
 بخش ملی سالهای ۱۹۲۱-۱۹۲۰ نقش مهمی را ~~ایفا نمود~~ ^{بازی کرد}

توده کارگران مهاجر و آگاهترین عناصر طبقه کارگر ایران، که تازه در حال

شکل گرفتن بودند، بعدها هسته های گروههای مسلح جنبش آزادی بخش ملی را،

که در سالهای ۱۹۲۱-۱۹۲۰ در گیلان انکشاف یافت، تشکیل دادند. • "کارگران"

مهاجر و داوطلبانه کار خود را در کارخانجات روسیه رها نموده، گروه های مسلح

تشکیل دادند و برای آزاد نمودن وطن اسیر خود به جنبش گیلان پیوستند. ۵۳

تاریخ استوری

۱- مشریح در این باره نگاه شود به :

ن . ک . بلووا در باره مهاجرت از شمال غربی

ایران در آواخر قرن ۱۹ و آغاز قرن ۲۰ -

" واپرسی ایستوری ای " ۱۹۵۶ شماره ۱۰

۲- مشریح در این باره نگاه شود به : گ . م . گسنف

از تاریخ روایت بین المللی بلشویکهای آذربایجان

با انقلابیون ایران (۱۹۱۱-۱۹۰۵) - " پژوهشهای

دانشکده تاریخ حزب ج . ک کمیته مرکزی حزب کمونیست

آذربایجان " ، باکو ، ۱۹۶۷ ، صفحه ۷۱-۷۲

۳- آرشیو شعبه گرجستان ، م . ل . م . ف . ۸

اوپ ۵ ، د ۱۲ ، ل ۶۸ ، ۷۷-۷۵

۴- " کاسپی " (باکو) ۱۹۱۷ (۱۹۰۵) ، ۲۶ . ۴ . ۰

۵- مشریح در این باره نگاه شود به : ب . ب . بنیاد زاده ،

" درباره آغاز سازمان ح . ک . آ . (بلشویک) " -

" پژوهشهای دانشکده تاریخ حزب ج . ک ، م . ح .

ک . آ . " ج ۲۰ ، ۱۹۵۷ ، ص ۱۶۲ ، " یاداشتهای

درباره تاریخ سازمانهای کمونیستی ماورای قفقاز

چ ۱۰ (۱۹۲۱-۱۸۸۳) ، تفلیس ، ۱۹۶۷ ، ص ۴۳۸

ج . ب . گولیف ، مبارزه ح . ک . برای تحقق سیاست

ملی لنینی در آذربایجان ، باکو ۱۹۷۰

۶- م . گرگانی ، سیاست شوروی در ایران ، تهران ،

۱۹۴۹ - ۱۹۴۸ ، ص ۵۴

۷- شورای کارگران مهکجر ایرانی که پس از انقلاب فوریه

در باکو تشکیل شد ، این شورا زیر نفوذ حزب عدالت

قرار داشت .

۸- " ایزوستیا " (باکو) ۱۹۱۸ ، ۲ (۵) ، ۲۰

۹- آ . ای . میکویان " در طول مبارزه ، ۱۹۷۱ ،

ص ۱۳۰

۱۰- " همت " ۱۹۱۸ ، ۳۰ ، ۵ ، ۰ ، نقل قول از بلشویکها

والته

کاسپی

والته

علی آخوند

در مبارزه برای پیروزی انقلاب سوسیالیستی در آذربایجان،

"باکو ۱۹۵۴" ص ۱۱۰ - ۱۱۱

۱۱ - نگاه شود آ. ای. میکویان اثر ذکر شده

ص ۳۳۳ ، ص ۳۳۵

۱۲ - "کمونیستی چسکی انترناسیونال" شماره ۱ ۱۹۱۹

ص ۱۲۴

۱۳ - ج. ب. گولیف، اثر ذکر شده ص ۲۶۱

۱۴ - تسه. پ. آ. ای. م. ل. ف. ۱۷ اپ ۴۶۵

ی. د. خ. ر. ۴۳۷ ل ۳۷

۱۵ - مشروح ترنگاه شود به آ. ای. میکویان اثر ذکر شده

ص ۴۵۶ - ۴۵۷

۱۶ - سازمان کمونیستی "عدالت" برای بسط فعالیت خود

و بدر نظر گرفتن مسائل تاکتیکی، از اواسط پائیز ۱۹۱۹،

زیر نام حزب کمونیست ایران "عدالت" فعالیت کرد (نگاه شود به

ج. ب. گولیف اثر ذکر شده ص ۴۵۸)

۱۷ - تسه. پ. آ. ای. م. ل. ف. ۵۸۳، اپ ۱. ی. د.

خ. ر. ۴۲، ل ۲۲، ۳۲، ۶۵

۱۸ - همان جای د. خ. ر. ۱۲، ل ۱۳۰ - ۱۳۱

۱۹ - توغی متن فتوکی جا افتاده

۲۰ - نگاه شود به م. آ. پرسیتس، انترناسیونالیستهای

شرقی در روسیه و برخی از مسائل جنبش آزادی بخش ملی - در

کتاب "کمترین و شرق" م. ۱۹۶۶ ص ۶۶

۲۱ - رجوع شود به ای. س. سلو گویف، کمونیستهای

خارجی در ترکستان (۱۹۲۱ - ۱۹۱۸) ، تاشکند ۱۹۶۱،

آ. م. ماتویف، اکتبر کبیر و شرکت مهاجرین شرقی در

جنبش کمونیستی آسیای میانه - "نارودی آزادی ای آفریکی"

۱۹۶۹ شماره ۲

۲۲ - "ایزوستیا" (تاشکند) ۱۹۲۰ - ۲ - ۲۴ در "گزارش

کوتاهی راجع به فعالیت حزب کمونیست ایران "عدالت" ، نوشته

عضو سازمان تشکیلاتی م . علیخانوف آمده است که در
۲۱ مارس ۱۹۲۰ حزب عدالت " دارای بیش از ۷۰ هزار
عضو می باشد " نگاه شود به تسه . گ . آ . اوپ . ۶
ف ۵۴۵۲ ی د خ ر ۵۰۲ ل ۱ . با احتمال قوی در
چاپ عدد فوق اشتباه رخ داده است (۷۰ هزار)

۲۳ - در متن فتوکپی شده جا افتاده است .

۲۴ - " نجات انقلاب " (ناقوس انقلاب) ۱۹۲۰ - ۳ - ۲

۲۵ - " نجات انقلاب " (ناقوس انقلاب) ۱۹۲۰ - ۴ - ۱۵

۲۶ - " ایروستیا " (تاشکند) ۱۹۲۰ - ۵ - ۱۴

۲۷ - ژیزین ناسیونال فوستیه " ۱۹۲۰ - ۸ - ۱ *ناسیونال فوستیه*

۲۸ - " نجات انقلاب " ۱۹۲۰ - ۲ - ۲۴

۲۹ - " ایروستیا " تاشکند ۱۹۲۰ - ۱۰ - ۱۵

۳۰ - مشروح خبر در این باره نگاه شود به م . آ . تاریخ ۶

آ . ای . مارگراموف (شام) " حیدر خان عمو اوغلی " *تاریخ*

آزی ای ای افریکی " (ملل آسیا و آفریقا) ۱۹۷۱ شماره ۵ *تاریخ*

۳۱ - رجب بمبی - لقب حیدر خان بود

۳۲ - در متن فتوکپی شده جا افتاده است .

۳۳ - تسه . گ . آ . اوپ . ف ۵۴۰۲ ی د خ ر

۲ ۴ ۵۰۲

۳۴ - تسه پ آ ای م ل ف ۵۸۳ اوپ ۱۰ ی د خ ر

۱۱ . ل ۳۳ . همان جا ، ی د خ ر ۱۹۳۰ ل ۱۲۳

همان جا ف ۱۲۲ اوپ ۱۰ ی د خ ر ۱۰ ل ۲۵ ۲۵

۳۵ - تسه . گ . آ . اوپ . ف ۵۴۰۲ ی د خ ر . ۵۵۲ ل ۲

۳۶ - تسه پ . آ . ای . م . ل . ف ۵۸۳ اوپ ۱۰ ی د خ ر . ۱۱ ل ۳۱

۳۷ - همانجا ، ی د خ ر . ۱۳ ل ۵۸

۳۸ - " ژیزین ناسیونال فوستیه " ۲۳ / ۲ / ۱۹۱۹

۳۹ - تسه پ . آ . ای . م . ل . ف ۱۷ اوپ ۴۵ ی د خ ر ۹۵ ل ۴۵

۴۰ - اکثریت مجاریس ایران به زبان آذربایجانی سخن می گفتند

۴۱ - نگاه شود به و . گ . رازین - انقلابیون ایران در ترکیه هنگام جنگ داخلی روسیه

تعبیر این سفر در متن فتوکپی جا افتاده است .

۴۲ - ایزدیتا " ۱۱/۱۵/۱۹۱۹

۴۳ - جهانجی *

۴۴ - تہ پ. آ. ای. اے. ج. ف. ۶۴، اوپ. ۲، سی. د. خ. ، ۲۹، د. ۴۵، جهانجی ف. ۱۷

اوپ. ۶۵، سی. د. خ. ، ۴۰۰، د. ۲۷

۴۵ - جهانجی ف. ۶۴، اوپ. ۲، سی. د. خ. ، ۲۹، د. ۲۴ - ۲۵، "گورنٹ" (باکو) ۴/۷/۱۹۲۵،
پورا " ۲۵/۴/۱۹۲۵

۴۵ - تہ پ. آ. ای. اے. ج. ف. ۵۱۳، اوپ. ۱، سی. د. خ. ، ۱۳، د. ۱۱۲-۱۱۳

۴۶ - جهانجی پ. د. خ. ، ۱۹۳، د. ۲۱۴، ۲۱۵

۴۷ - تہ پ. آ. ای. اے. ج. ف. ۷، اوپ. ۱، سی. د. خ. ، ۱۵

خ. ، ۴۱۷، د. ۴

۴۹ - روشن فتو کی شرحہ جاسی افکار دست

۵۰ - تہ پ. آ. ای. اے. ج. ف. ۵۱۳، اوپ. ۱، سی. د. خ. ، ۳۵، د. ۳۵

۵۱ - "جمہوری نرس زہدستان گورہای فارسی باطل روس شوروی"

(۱۹۲۲-۱۹۲۷) ، ۴، ۱۹۵۷، صص ۴۱۵، ۴۱۲

۵۲ - ج. ب. گولیف، اثر ^{یاد} گورہای، صص ۳۷۹

۵۳ - "گورنٹ" (باکو) ، ۲۳/۷/۱۹۲۵

گ. ب. "عباسیت در شکست انقلاب" ، ۱۱

"بولتن نشریات شرق میانه" شماره ۱۳/۱۴، ۱۹۳۲، صص ۱۸

MB